

יד לקורא

רבעון לספרנות ולביבליוגרפיה

ינואר—יוני 1952

כרך ג', חוב' ב'—ג'

שבת—סיון תשי"ב

על הפרק

רור הוקמו מחדש בעזרתו של המדור לספרניות שעל-יד המרכז לתרבות של הסתדרות העובדים. עשרות ספריות יסוד הוקמו בישובים חדשים, על ידי מוסדות ההסתדרות והממשלה; חלק גדול מהספריות הישנות — העירוניות והכפריות — הגדילו את נכסיהן בספרים ובציוד, וכמעט בכלן עלה מספר הקוראים במדה ניכרת. הוקמו ספריות חדשות במחלקות הממשלה, וכן גנוך וספריה לכינוס התעודות והפרסומים של המדינה, ואחרון אחרון — הוקם מדור לספריות ולספרנות במשרד החנוך והתרבות, ואולם, על-אף כל אלה, מה רחוק קים הישיגינו מלספק את צרכי הארץ, שגדלו לאין-ערוך בשנים האחרונות ומה מפגרים הללו לגבי פעולותינו בשטחי תרבות אחרים! איה התנופה והדינמיות אשר להן הורגלנו בשנים האחרונות, ואשר עשו פרי הלולים במקצועות תרבות אחרים? מפני מה ענין הספרנות רינת, מוזנח וקופא על שמריו? צבור הספרנים קיבל בשעתו בשמחה ובסיפוק-נפש את דבר הקמתו של המדור לספריות וספרנות ליד משרד החנוך והתרבות, ותלה בו תקוות גדולות. עם כל הערכתנו לפעולותינו הנכבדות של המדור, אין להעלים עין מן העובדה כי הלה לא מלא אלא במעט את התקוות שחלו בו. תקציב מצומצם, חוסר עובדים

מדינת ישראל נכנסת לשנתה החמישית, ומאחוריה מטען רב-משקל של הישגים נפלאים ומפליאים בכל שטחי החיים, בעלייה, בהתישבות, בחקלאות ובתעשייה, וכן בחנוך ובתרבות. בתי-ספר למאות נוסדו חוץ תקופה קצרה של 4 שנים ופעולה ענפה ורחבת-מידות נעשתה בשדה הקניית הלשון מחוץ לבית הספר. כמה וכמה מפעלים תרבותיים ותנוכיים מצאו להם מטפחים נאמנים במוסדות המדינה. ואולם, פנה אחת ב- בנין תרבותנו הלאומית, לא זכתה משום-מה, לתשומת-הלב הראויה, פנה זו היא הספריה.

מוסד הספריה לא גדל ולא התפתח במדינת ישראל, באותו הקצב שבו צמחו שאר מוסדות התרבות והחנוך. אם נמנה את הספריות הציבוריות שהוקמו במדינתנו, ואת הספרים שנוספו בהן, ונתן דעתנו על מספר הקוראים המבקרים בהן כיום, הרי נגיע לסיכום מעציב למדי, לעומת המצב ששרר לפני הקמת המדינה, ובהשוואה למספר תושבי-הארץ, או ועתה, עלינו לציין ירידה גדולה בכל הנוגע למעמדה של הספריה הציבורית במדינתנו.

אין אנו מחעלמים מן ההישגים החשובים, כשהם לעצמם, אשר הושגו בשדה הספריה, בתקופה הקצרה של קיום המדינה. ספריות שנהרסו במלחמת השח-

מומחים וקשיים אחרים עמדו לו למכ" שול עוד בצעדי הראשונים של מוסד צעיר זה. ברם, תהינה הסיבות אשר תהיינה, שומה על משרד החנוך והתרבות לתת דעתו עליהן ולהתגבר על הקשיים, למען יהיה המדור ראוי לתפקידו, כמנוף להתפתחות הספריות והספרנות בארצנו. קהל הקוראים לרכבו תיו, זכאי לקבל את חלקו בתקציב המ" ליונים של משרד החנוך והתרבות, ומחובתו של צבור הספרנים להיות לו לפה בתביעה ראשונית זו.

מדינתנו מתלבטת בקשיים כלכליים עצומים, האם עשו פעם הממונים על החנוך והתרבות את חשבון "רנטביליות" תו" ואפשרות ניצולו של כלי מחזיק ברכה זה, ששמו ספר, ביחוד בשעה שהוא מוצא את דרכו אל הכוננית שבספרייה העבורית? הספר המודפס הוא, עד היום, האמצעי הזול ביותר להפצת השכלה ודעת, ולפלא הדבר שקברניטי החינוך שלנו טרם עמדו על כך די הצורך.

אנו מונים את השנה החמישית לקיום המדינה וחוק הספריות טרם נחקק בארץ. חוק זה נכלל בספר החוקים של כלל מדינה מתוקנת והוא עשוי להכניס סדר ומשטר בחלק זה של עולם התרבות וההשכלה, אשר ההזנחה בו גדולה אצלנו במיוחד. הספרייה נמנית עם המוסדות המעטים העומדים מעל לחלוקי-דעות מפלגתיים והעברת חוק זה בכנסת לא תתקל בקשיים, גם עריכת החוק וניסוחו אין בהם משום קושי מיוחד, מאחר שמדינות רבות אחרות עשויות לשמש לנו דוגמא לכך. נשאלת איפוא, השאלה, מפני מה זוקק הספריות בושש לבוא ומדוע נפקד מקומו על שלחן הכנסת?

ועד שאנו באים בטענות ובתביעות על אחרים, מן הראוי גם לנו הספרנים, לבדוק את בדק ביתנו, בית עובדי הספרייה, האם צבור הספרנים יצא ידי חובתו המקצועית, בתקופה גורלית זו, לעמנו וארצנו? עלינו להודות שגם במחנה הספרנים בארץ לא הכל כשורה. ספרני ישראל בכללם לא הצטיינו מעולם בעריכת מדיניות, ולא הראו את כחם בשטח

הפעילות הצבורית. לוא היינו אנו, הספרנים, מטילים את כל משקלנו הצבורי על כף המאזנים, ודאי היו פני הדברים אחרים. מספר עובדי הספריות בארץ מגיע למאות, וביניהם רבים אשר הספרנות היא אומנותם. ברם, מאוייהם המקצועיים כמעט שלא באו לידי בטוי קיבוץ צי, התנועה הספרנית בארץ — במדה שהיא קיימת — נישאת על כתפי יחידים, וצבור הספרנים הרחב טרם תרם את חלקו למטרה המשותפת. העדר תודעה קולקטיבית בשדה הספרנות גרמה לא מעט למצבה הירוד בארץ. מן המפורסמות היא שבארצנו טרם בשלה ההכרה שהספרנות מקצוע היא, ובחוגים רחבים עדין רווחת הדעה המיושנת, שכל יודע-ספר עשוי למלא תפקיד ספרן. דעה המובנית זו נותנת את פריה בצורתן של ספריותינו, המחוסרות כל ארגון יעיל והחסוכות סדורים מקצועיים ראויים לשמם. הספרן הוא הגורם העיקרי בהתפתחות הספרייה, ובאישיותו תלוי במדה לא קטנה, גורל המוסד.

בזמן האחרון, ניכרת התעוררות בחוגי הספרנות בארץ. צבור הספרנים שואף להרוג מבידותו חסרת-הישע, והוא מגלה מגמה לצאת למרחב, לפעולה צבורית מאורגנת, ועדה יוזמת כינוס בירושלים, בעזרת המדור לספריות וספרנות שע"י משרד החנוך, כינוס ספרנים ארצי, שייסד ביום כ"א באייר תשי"ב את איגוד הספרנים בישראל, המסונף להסתדרות העובדים הכללית. גיבוש הרצון הטוב וכושר-המעשה הגנוזים בצבור הספרנים בארץ, עשוי להביא את המפנה המקווה בתנועה הספרנית ובהתפתחות הספריות במדינתנו.

עובדי הספריות למאותיהם, יעקבו בתקווה ובצפיה אחר פעולותיו של ארגונם הצעיר ויושיטו לו את מלוא עזרתם. מוסדות התרבות, המדע והחנוך בארצנו, ובראשם משרד החנוך והתרבות, יעמדו ודאי לימינו של צבור מאורגן זה, אשר בידו הופקד אחד המכשירים החשובים ביותר להפצת תורה ודעת, ואשר על דגלו חרותה סיסמת שכלול שרות-הספר בארצנו.